

MATEJ RUMANOVSKÝ

Večerné rozjímanie nad osudom prózy

Sedím na posteli a po ruke mám už tradične notebook, ktorý pred svetom ukrýva slová mojej budúcej knihy. Popíjam čaj. Môj obľúbený, čierny bez cukru. Je večer a večer by sa vraj nemali piť ani popíjať žiadne nápoje, ktorých farba je tmavšia ako svetlohnedá. Vraj potom človek nezaspí. Aká hlúposť. Pijem takto čaj od roku 2010 a ešte som problém so spánkom nemal. Iba ak som zaspal skôr, ako som chcel. No určite nie naopak. Navyše, keby sa mi aj stalo, že nezaspím, pokojne si svoj spánok môžem pretiahnuť do neskoršieho rána a spraviť tak z raňajok – použijem na to nepekny amerikanizmus – *brunch*. Alebo, ako sa vraví u nás doma, začnem deň desiatou. Ešte pred tým vlastne zvyknem cvičiť jogu. Vždy mi pomôže naštartovať myseľ a zabudnúť na všetky vymyslené povinnosti, ktoré sa mi po prebudení hemžia hlavou. Päť pozdravov slnku, päť pozdravov mesiaca, tri variácie bojovníka, dáke predklony, dáke záklony, aby bolo všetko v rovnováhe, potom stojka na hlave a nakoniec ležím na zemi ako mŕtvoľa. Mŕtvolou som teraz aj pre všetky tie podniky, ktoré svojím chodom zvyšujú HDP, vďaka čomu sa u nás máme čoraz lepšie. Áno, som doma a nepracujem. Teda za predpokladu, že si pod prácou predstavíme zmeny v korporáciách, agentúrach či iných inštitúciách, ktorých prínos dnes vidím už len v tom, že mi platili zdravotné a iné povinné (p)odvody. Teraz si ich musím platiť sám, čo ma veľmi neteší. V skutočnosti totiž rovnako pracujem od rána do večera, no s tým rozdielom, že za to nedostávam žiadne peniaze. Nejaký čas ale ešte vyžijem z úspor – môjho štipendia na písanie. Už je to deväť mesiacov, čo takto žijem. Skoro akoby som čakal dieťa. Dieťa, ktorým bude moja kniha. Z dreveného stolíka pri posteli beriem šálku s čajom a ďalším dúškom ju mením na poloprázdnú. Prevaľujúc čaj z jednej strany úst na druhú, premýšľam nad poslednými korektúrami v texte, ktoré dnes urobím. Niektoré však vymením za *ale*, doplním čiarky, zmažem nadbytočné zámená a polohlasným čítaním pre seba vyladím melódiu za sebou idúcich viet. Posledný raz všetko prekontrolujem a už iba vnímam pocity, ktoré mi písanie darovalo. Čaj kladiem na čestné miesto

hneď vedľa notebooku a v ľahu so zatvorenými očami sa potom pokúšam chvíľu meditovať. Tieto večerné meditácie majú podobný efekt ako ranná joga – vyprázdniť myseľ, pričom bonusom zvyčajne býva tvrdý a hlboký spánok až do rána. Zatiaľ ale nejdem spať; aspoň dúfam, že nie. Snažím sa len vedome ležať a nechytať sa žiadnych vonkajších či vnútorných podnetov. Znie to jednoducho, no popravde je to dosť ťažké. Iba ležať a *byť*. Svoje sústredenie pomaly presúvam z hlavy do srdca. Predstavujem si, že ono je nástrojom rozhodovania, konania a premýšľania. Príjemný pocit. Po pár minútach čistého bytia otváram oči a siaham po nedopitom vlašnom čaji. Myslím, že pri tejto teplote má najlepšiu chuť. Ale možno si to len nahovávam, aby som v hlave udržal pozitívnu hladinu z meditácie. Takéto klamstvá sú predsa akceptovateľné. Nikomu neublížia, a aj keby, tak iba mne – a ja s nimi dokážem žiť. Sedím a oboma rukami opäť držím moju šálku. Pravou rukou za uško a ľavou ju podopieram zospodu. I keď nie je vôbec ťažká. Asi len ďalší zaužívaný stereotyp, ktorému som, zdá sa, podľahol. Ktosi mi raz vravel, že najlepší zážitok z pitia či jedenia prežívame vtedy, keď zapájame všetky päť zmyslov. Tak to skúšam. Najprv k čaju privoniavam, potom doň pozerám a nakoniec ho znova chutnám. Hups, zabudol som na hmat a sluch. Dokážem si ale živo predstaviť, že je ten čaj vlhký a tiež veľmi tichý. Po prehĺtnutí cítim, ako mi čierna tekutina pomaly klesá cez tráviaci trakt, až sa napokon v žalúdku stretá so zvyškom čaju z dnešného večera. Zážitok je naozaj iný. Neodvážim sa ale povedať, či je lepší, alebo horší. Vlastne odvážim: je horší. Začínam totiž cítiť niečo ako úzkosť. Dačo sa vo mne mení, hýbe. Viem, že to nevyvolali črevá ani ich blízke okolie, čo je na jednej strane úľava, lebo nemusím vstať a bežať na záchod. Problém však nie je o nič menej vážny. Zmeny sa prejavujú vyššie. Oveľa vyššie. Čaj akoby prenikol do hlavy a očiernil moje myšlienky! K rade mi už nestačia tie pocity z písania a pohodlie postele. Všetko je odrazu preč. Mám pred sebou len tmú, ktorú si už každý môže pretransformovať na ľubovoľnú emóciu podľa svojho gusta, pochopiteľne negatívnu. Vzápätí jej však prúd mojich myšlienok dáva jasný význam a hlbšie opodstatnenie. V kontúrach sa predo mnou zjavujú tváre zosnulých autorov, medzi nimi Edgar Poe, Franz Kafka či náš premilý Rudo Sloboda. Nedá sa to nijako zastaviť. Musím myslieť na ich diela a na život, počas ktorého sa im nedostalo primeraného uznania. Museli najskôr zomrieť, aby ľudia dostali *Rozum* a všimli si ich dielo. Na čo všetci tí odborníci, literáti, kritici, ale aj druhá strana – rádoví čitatelia – čakali? To je pre nich smrť zaujímavejšia než život? Alebo čo spôsobilo, že sa ich vedomie tak náhle zmenilo? Milióny otázok, na ktoré si len sám môžem odpovedať a rozhodnúť

sa, či im budem veriť. Akékoľvek úsilie pochopiť túto záhadu by ale bolo aj tak nakoniec bezpredmetné. Jediný osud, ktorý totiž môžem ovplyvniť a zvrátiť je môj vlastný. Nemôžem však prestať na to myslieť. Čo ak ma to tiež čaká? Z deviatich mesiacov bude ľahko deväť rokov a ja s desiatkami, možno stovkami, nevydaných poviedok budem trieť biedu. Alebo sa mi niektoré podaria vydať, no nikto ich nebude čítať; čo je ešte oveľa horší scenár. Koľkokrát sa však stalo, že až pri druhej-tretej knihe začala byť zrazu dobrá aj tá prvá? Pritom tá kniha sa nezmenila. Iba vedomie a pohľad ľudí prešli *Premenou*. Otázkou ale zostáva či sa zmenil ich pohľad len na autora, alebo aj na knihu? Je totiž rozdiel čítať autora, ktorý sa predáva, a čítať myšlienky, ktoré naozaj niečo znamenajú. No možno takto nikto nepremýšľa. Alebo aspoň málokto. Ľudia čítajú, čo čítajú iní a to im stačí. Predsa len, ak by si mali sami vyberať z toho množstva kníh, celý život by len vyberali. A oni chcú čítať, čo im napokon nezazlievam. Na druhej strane, ak existuje niečo ako *to, čo čítajú iní*, musí *to* aj niekde začať! Ale kde a ako? Nervózne stískam šálku so zvyšným, už studeným, čajom a rázne ho vlievam do úst. Navonok to možno trochu pripomína pitie domácej pálenky. Čaj som predtým neprecedil, čo znamená, že drobné čierne útvary na spodku šálky sa lúhovali až doteraz. Zvyšok čaju bol vďaka tomu neuveriteľne horký. Tvárim sa kyslo a zhnusene, akoby som naozaj vypil tú pálenku. Okrem toho, ústa mám plné drobných útvarov, ktoré sa mi nalepili na zuby a na časť podnebia. Nakoniec musím predsa len vstať a povypľúvať to čierne svinstvo dakde do záchoda. Vlastne nie dakde – presne tam, kde praktizujem malú aj veľkú potrebu. Vyskakujem z postele, po špičkách kráčam k záchodu a hlavou v mise potom vykonávam plánovanú činnosť. Keď mám ústa už takmer prázdne, automaticky načahujem ruku k splachovaču. Zaraz sa však zastavím a pomyslím si, že by nebolo fér minúť toľké množstvo vody, navyše pitnej, iba kvôli troche zvyšného čierneho čaju. A tak rozväzujem šnúрку na teplákoch, sťahujem ich aj s trenkami, otáčam sa o stoosemdesiat stupňov a s jemným povzdychom si sadám na plastovú záchodovú dosku béžovej farby. Holé ritné polky ohrievajú béžový plast a ja naďalej pozorujem v myslí svoj *Proces*. Sedím v malej miestnosti na pomedzí večera a noci a dumám: čo spája všetkých tých nedocenených autorov? Napísali výnimočné diela, ktoré po ich smrti vyčnievajú spomedzi ostatných. O tom niet pochyb. No za ich života zapadali prachom; ako je to možné? Dostali ich vtedy do rúk len nesprávni ľudia? Alebo na ne nebola spoločnosť pripravená? To bude možno ono. Aké náročné je totiž vytvoriť niečo hodnotné, ba dokonca nadčasové, no zároveň také, čo ľudia príjmu? Navyše, keď sa mienka ľudí tak rých-

lo mení – čo sa nepáči dnes, zajtra môže byť bestsellerom. Pričom ani bestseller nemusí bezvýhradne znamenať kvalitu. No kto má právo o tom rozhodovať? Nuž iba ľudia – vzdelaní/nevzdelaní, vedomí/nevedomí, veriaci/neveriaci – skrátka a dobre široká verejnosť. Toho som sa obával najviac. Asi sa z toho všetkého poseriem. Napokon... prečo nie? Uvoľňujem brušné svaly, stehná aj zvieracie a nechávam prírodu robiť jej robotu. Našťastie aspoň fyzicky, keď už nie myslou, som teraz na správnom mieste. Vlastne mi to celkom dobre padlo. Cítim sa ľahší, a to v každom ohľade. Zo stojana na stene odmotávam dlhší kus toaletného papiera, trikrát ho prekladám a zvyšok si už myslím dokáže každý domyslieť. Posledným sterom púšťam papier priamo do vody podo mnou a už bez väčších výčítiek splachujem všetok odpad do najbližšieho kanalizačného zariadenia. Trenky spolu s teplákmi vyťahujem na pôvodné miesto obopínajúce môj pás a fixujem ich šnúrkou uviazanou na malú mašľu. Pomaly, no s istotou kráčam k umývadlu. V ňom si niekoľkokrát dôkladne premyjem ruky tuhým mydlom a zvyšnú vodu z dlaní utriem do teplákov. S otláčenými mokrymi flákmi na stehnách sa vraciam do postele, kde sa prikrývam veľkou červenou dekou až tesne pod bradu. V skutočnosti mi ani nie je tak zima, ako sa skôr chcem na chvíľu ukryť pred svetom. Pred tým svetom, čo chce súdiť moju tvorbu podľa mienky verejnej namiesto tej vlastnej. Pred svetom, ktorý bude, keď ja nebudem, a vtedy si možno povie: „*Bolo to fajn.*“ Tak ako som si to povedal aj ja po smrti Poeho, Slobodu či Kafku. Nuž a možno si nepovie ani to. Kiežby sa mi podarilo samovoľne zaspáť. Ako kedysi. Už by som viac nemusel myslieť a ráno by zas bolo všetko ako predtým. Zaspím a ujdem trudným myšlienkam. To sa stane! Pozerám sa do stropu, na ktorom nie je nič zaujímavé, a snažím sa tie myšlienky aspoň prehlušiť inými. Čo je dnes za deň? Vlastne nemám poňatia. Každý deň predsa robím to isté: cvičím, jem, píšem, meditujem a spím. Ani dnešok nebol iný. Teda až na ten spánok. Och, áno... Tuším som to tými rečami o bezproblémovom spaní zakríkol. Ale veď je iba pol jedenástej. Budem možno spať o niečo kratšie, alebo si zajtra dlhšie pospím. No a čo, nič sa nedeje. Veď si raz za čas môžem dopriať aj voľnejší deň, nie? Myšlienky sa nemenia a ja stále pozerám do bielej steny nado mnou. Postupným spomaľovaním žmurkania sa snažím navodiť vnútorný pokoj. Viečka mi padajú a silou vôle sa pokúšam dostať do prvej fázy spánku, keď je síce myseľ ešte pri vedomí, no aspoň telo už neovládam. Spi! V duchu kričím sám na seba. Žiaľ, bez výsledku. Po neúspešnom pokuse posúvam deku na úroveň mašle na teplákoch a zatlačením dlaní do matracu si sadám. Som znova na začiatku. Aspoňže za tú nespavosť nemôže môj čaj. Keď naň te-

raz myslím, dal by som si ešte za dúšok. No šálka je prázdna. A moja hlava plná. Keby to tak bolo naopak. Možno by som dávno spal a moje podvedomie by už spájalo náhodné myšlienky do súvislostí. Súvislostí, ktoré sa nasledujúce ráno údermi do bielych písmen na čiernej klávesnici premenia do uceleného príbehu. Nič z toho sa ale nedeje. Ďalej sedím na posteli, premýšľam a pritom iba smutne křkam ako *Havran*. Aký osud čaká moju prózu? Všimne si ju niekto? Stane sa z nej kult? Alebo pôjde ešte vyššie? No keď sa aj bude predávať, nestane sa len ďalším predmetom obchodu? Bohapustým tovarom konzumu? Našťastie som aspoň za jej obsah zodpovedný a nedopustím, aby sa stala iba *tým, čo sa predáva*. Budem však pri tom všetkom? Nebudem *len* (a to *len* myslím trojitou kurzívou) ďalším Kafkom? Samozrejme, že sa všetkými silami pokúsím písať dielo jeho veľkosti, no kto by chcel zomierať s pocitom, že to nestačilo? Áno, dielo by malo presahovať pocity a možno aj život autora, no čo sa stane s jeho vedomím? Dozvie sa nakoniec pravdu? Bez hlbšieho zamyslenia odsúvam deku už aj z nôh, ktoré akoby zlepené posuniem na kraj postele. Ohýbam ich v kolenách, ktoré sa oddialia až v momente, keď sa špičkami dotknem zeme. V upravenom sede päť alebo šesťkrát vymením vzduch v pľúcach a rozospatým krokom vchádzam do kuchyne. Bez náznaku radosti či smútku, iba úplne neutrálne, beriem z kuchynskej linky otvorené vrečko s čajom a drobnými čiernymi útvarmi pokrývam dno ďalšej šálky. Do kanvice napúšťam primerané množstvo studenej vody a pohybom páčky nadol napokon vodu nechávam zovrieť. Keď je pripravená plniť svoju úlohu, zalievam ňou nachystaný čaj a približne päť minút čakám. Nie však na vyľúhovanie. Čakám, kým čierne útvary klesnú späť na dno. Inak by som ich hneď s prvým hltom mal opäť plné ústa. Päť minút je pri takomto rozpoložení neuveriteľne dlhá doba. Nenapadá mi žiadna zmysluplná činnosť, akou by som ich mohol vyplniť. Preto len kráčam s prekríženými rukami za chrbtom a bradou prilepenou ku hrudi z jednej strany kuchyne na druhú. Kuchyňa je dosť malá, a takmer to vyzerá, že sa iba otáčam na mieste okolo vlastnej osi. Musím s tým prestať, krúti sa mi z toho hlava. Hľadajúc svoj balans – či už telesný, duševný alebo emočný – sa opieram o neďaleký parapet a cez okno hľadím na nočnú *Jeseň*. Po chodníku sa za pomoci vetra presúva suché lístie, pod najbližšou lampou tancuje drobný hmyz a z výšky na to dohliada jasný a plný mesiac. Čelom sa opieram o sklo a ešte zopár chvíľ mlčky sledujem tento nemý film. Aký je ten život krásny – pomyslím si. Nič viac od tejto chvíle nečakám. Tak prečo toľko očakávam od svojej tvorby? Nie je dostatočnou odmenou potešenie, ktoré mi prináša? Rovnako ako tento výhľad. Pýta však odo mňa za to uznanie? Alebo

druhým vyčíta, že spia a vôbec si ho nevšimnú? Jednoducho iba je, a svojou krásou šíri potešenie ďalej. A či sa z neho niekto poteší naživo alebo neskôr z dákej fotografie, je každého problém a voľba. Kohokoľvek pohľad ho totiž nespraví krajším, no ktokoľvek sa vďaka nemu môže potešiť. Ak ma teda teší proces, prečo neznámy výsledok v diaľke všetko obracia? Lebo naň tak urputne čakám? Či sa ho dokonca obávam? Staviam ho pred samú tvorbu? No robí niečo z toho tento večer? Je presne taký, aký má byť. To mu stačí. Nehľadá odpovede na fiktívne otázky. Existuje totiž objektívna pravda? Nenájde sa predsa niekto, kto by ho označil za nudný alebo hlúpy? Pritom ho možno iba nepochopil. Myslím, že čaj je už pripravený. A ja tiež. Odvraciam sa od okna a oboma rukami dvíham z kuchynskej linky šálku ako víťaznú trofej. Pozriem do nej, privoniam a potom čerstvým dúškom jej zázračného moku odplavujem z tela prebytočnú beznádej. Jediná trpkosť vo mne zostáva už len vzadu na jazyku. Tam je však viac ako vítaná. Znova si odpíjam a ladným krokom, akoby som chodidlá ani nekládol na zem, sa vraciam späť do postele. Trofej odkladám na drevený stolík vedľa notebooku a starej šálky, nohy prilieпам k sebe a s ľahnutím posúvam rukou červenú deku na úroveň malej mašle na teplákoch. Viečka spúšťam nadol a tým presúvam sústredenie z hlavy do srdca. Predstavujem si, že ono je nástrojom rozhodovania, konania a premýšľania. Snažím sa v ňom zostať. Hmm... zvláštne – akoby som prežíval dejá vu. Po niekoľkých ďalších nádychoch a výdychoch oči opäť otváram. V polosede siaham po šálke s väčším obsahom a opatrne z nej do seba vliavam zvyšnú dávku čierňavy, ktorá konečne tečie tam, kam má. S úľavou odfukujem a dopitý pohár vraciam na stôl. Po chvíli padajú viečka do ich obľúbenej polohy a s prchajúcim vedomím strácam kontrolu nad zvyškom tela.

Vravel som, že po čiernom čaji nie je problém zaspať.

MATEJ RUMANOVSKÝ (nar. 1994, Trenčín) vyštudoval žurnalistiku na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Popri štúdiu pôsobil v spravodajských médiách, potom v reklamných agentúrach a po celý čas sa venoval i vlastnej tvorbe. V súčasnosti píše najmä krátku prózu, no neopomína ani rozsiahlejšie útvary a drámu. Od minulého roku pôsobí a tvorí tiež pod umeleckým zoskupením Cult Creative. Dosiaľ publikoval v literárnych časopisoch Dotyky a Romboid, v roku 2020 získal za prózu druhé miesto v celoslovenskej Literárnej súťaži Jozefa Branckého.